

Ved hjelp av vannspredere og flere små bassenger håper man å holde liv i store deler av flytegrobestanden til vannet er tilbake i Breisjøen utpå høsten en gang.

Eksperiment skal redde sjelden plante

Stein Erik Kirkebøen (tekst og foto)

Roman Gramsz er i ferd med å sette «botanisk verdensrekord» i Breisjøen i Oslo.

Det vi driver med her, har ingen i verden gjort før oss, sier den polske botanikeren.

Drikkevannskilden Breisjøen i Lillomarka er demmet opp av fire demninger bygget i 1930. Vann- og avløpsetaten forsterker og fornyer nå Breisjø-dammene. For å få gjort jobben har etaten vært nødt til å senke vannstanden med 6,5 meter. Det store vannet er redusert til en liten pytt, og store områder som før lå under vann, er tørrlagt.

Denne situasjonen er dramatisk for en stor bestand av flytegro.

- Dette er en plante som er avhengig av ferskvann. Den vokser på grunt vann, har røttene under vann og blomster og blader på overflaten, sier Gramsz, som har forsket på den sjeldne planten i 12 år.

Gikk skitt sist

I 2007 renoverte Oslo kommune dammen i nabovannet til Breisjøen - Alnsjøen. Da vannstanden den gangen ble senket, var det ingen som visste om eller tok hensyn til flytegrobestanden. Og det fikk drama-

tiske konsekvenser. Bestanden ble kraftig desimert etter en sommer på tørt land. I flere år ble planten ikke observert ved Alnsjøen: - Noen ganger de siste årene er små lokasjoner observert. Det er mulig den er i ferd med å bygge seg opp på nytt, vi vet ikke sikkert, sier Gramsz.

Man ville ikke gjøre om igjen samme tabbe som i Alnsjøen. Breisjøen har den største forekomsten flytegro i Norge. Det er derfor satt i gang en stor aksjon for å berge den skjøre planten gjennom krisen.

Vanner vannplanter

Gramsz leder et samarbeidsprosjekt mellom Norsk naturarv, Vann- og avløpsetaten, Fylkesmannen og Norsk botanisk forening. Målet er at flest mulig av de flere hundre tusen, kanskje millioner, flytegro i vannkanten skal overleve sommeren.

- Flere steder har vi automatiske spredere. Vi håper at vi klarer å holde liv i plantene ved å holde bakken våt. Andre steder har vi laget små dammer rundt plantene. Vi pumper vann opp i dammene og håper at plantene vil overleve. Andre

Roman Gramsz har forsket på Flytegro i 12 år.

FAKTA

Flytegro

- Flytegro, eller *Luronium natans* er en flerårig urt i vassgrofamilien. Den kan bli et par meter høy og vokser i ferskvann.
- Blomstrer vanligvis i august. Røttene er under vann mens blad og blomster flyter på overflaten.
- Blomstene er hvite med en gul flekk ved kronbladene.
- Flytegro er fredet. Den er første gang påvist i 1923 og funnet i fem vann i Lillomarka/Maridalen: Alnsjøen, Breisjøen, Svartkulp, Dausjøen og Maridalsvannet. Den er også satt ut i Fredrikstad.

planter, som står i nærheten av små bekker eller vannsig, vil kanskje klare seg på egen hånd hvis vi får nok nedbør, sier Gramsz. Han håper på en våt sommer.

Truet art

Flytegro finnes i mange land i Vest- og Nord-Europa. Men den er en sjelden plante, og blir ifølge Gramsz stadig mer sjelden:

- I mitt hjemland Polen er halvparten av plantens kjente lokasjoner blitt borte på 100 år. Bildet er det samme i Sverige, Danmark, England, Irland og andre land hvor den forekommer. Sannsynligvis skyldes tilbakegangen miljøforandringer.

Spennende prosjekt

Men hvorfor i all verden satse så mye på å redde en liten plante som lever delvis under vann, og som de aller færreste i det hele tatt aner eksisterer?

- Planten er fredet og rødlistet, så vi er pålagt å ta vare på den når vi må senke vannstanden for å gjøre nødvendige arbeider. Vannstanden skal være tilbake til normalen før vinteren, og i mellomtiden må vi sette i verk avbøtende tiltak, sier Jørgen Lysgaard, vassdragsteknisk ansvarlig i Vann- og avløpsetaten.

Han er spent på om tiltakene virker. Dammene og spredere er på plass. I tillegg har teamet flyttet nærmere 10.000 planter til Alnsjøen og noen til Botanisk hage.

- Vi vet lite og kan lære mye av og om flytegro. Dessuten er det veldig spennende hvordan det går med denne aksjonen. Ingen i verden har gjort noe slikt før. Lykkes vi, kan disse metodene kanskje også benyttes i lignende operasjoner andre steder, sier Gramsz. Han understreker at aksjonen i Breisjøen er et samarbeid.

- Men det er Roman som er limnolog, spesialist på livet i ferskvann og vannplanter. Det er han som vet mest om flytegro, sier assistent Bjørn Håkon Smevold.